

Erdélyi Toll — gyermeknek

Csire Gabriella

NAPOT JÁTSZÓ GYERMEKKOR
(II.)

A tiltott gyümölcs

A Szamos partján játszottunk. Fűzfaágat nyesett egy fiú, hogy sípot faragjon. A fölaprított fadarabkák szivacsos belsejét nekünk adta, kisebbeknek. Gondtalanul csemegéztünk.

A mézédés délutánt Lencsi zavarta meg. Ostoba prücsöknek nevezett bennünket, mert ő már iskolás volt, és tudta, hogy el kell dobni a dudvás-taplós „vacakot”. Koszorúba font haja kibomlott, úgy rohangált ide-oda. Egyszer csak elémbé állt.

— Meghalsz! — függesztette rám düledt szemét.

— Én?

— Te hát! — mondta fenyegetően. — Még ma éjjel.

— De miért? — fúlt el a hangom. — Miért?

— Mert dudvát ettél!

Rohanás közben sepertem le köténykémről a maradékot. Lélekszakadva értem haza, de nem mentem be a házba. Hátamat nekivettem a terasz kőfalának. Hogy is vallhatnám be a szüleimnek, hogy még az éjjel meghalok?

Az előszoba nyitott ajtaján keresztül jól hallottam Anyu és Apu vidám duruzsolását. Hívtak vacsorázni, de azt válaszoltam, nem vagyok éhes.

Dideregni kezdtem: a Dónát úti kertek is sötéten borzongtak már a havasok vacogtató leheletétől. A teraszt feltöltötte már az alkonyi homály, és beburkolt engem is. Előbb a Hold fehérlett föl az égen, ám nemsokára csillagok sziporkáztak fejem fölött. Vajon holnap is így ragyognak a magasban, amikor én már nem leszek?

Hiába ellenkeztem, mégis bevittek a házba. De kárba veszett az unszolás. Csak a madártejből kanalaztam egy keveset.

Vajon hogy történik „az”? — húztam fülemig a takarót. — És mikor? Lencsi azt mondta, hogy ezen az éjszakán. Jaj, én nem akartam bánatot okozni, hiszen jobban már nem is szerethettek volna a szüleim. Talán mégis szólhatnak! Hátha meg tudnak menteni... De büntudatom hallgatásra intett. Hiszen tilos volt zöld szilvát, piros bogyót meg gombát szedni, papsajtot és dudvát enni. És én mégis dudvát ettem! Váratlanul forró rajongás töltött el a gödrös arcú, mandula szemű, aranyhajú kislány iránt, akinek a bőrében olyan jól éreztem magamat, hogy nem cseréltem volna senkivel. Mondhatatlan önsajnálattal ringatott álomba.

Reggel arra ébredtem, hogy napsugár csiklandoz. Bármerre is fordultam, a ragyogó fény rámtalált. De hiszen elmúlt az éjszaka! — futott ki szememből az álom.

S mint folyóba vetett halacska, csobbantam vissza az élet vizébe.

Kálmán bácsi

Öreg, csontos mellén síp. Fején karimás kalap. Húszan jártunk az idős úszómesterhez nyári tanfolyamra, nyolc-tíz éves gyermekek. Kálmán bácsi egyikünket se tévesztette szem elől. Világos és egyszerű volt a magyarázata, s én minden óra után lelkesen szaladtam a fűzfák árnyékában heverő szüleimhez.

Szilvát és szőlőt nem szabad enni a strandon, mert felfúj! — adtam tovább frissen szerzett tudományomat. — Déli hőségben balgaság kifelüküdni a napra! A kutyától kell példát venni, mert az oktalan állat is árnyékba vonul az erős napsütés elől. Ha ki akarunk menteni valakit a vízből, kerüljünk mögéje. Az üstökénél fogva ragadjuk meg a fuldoklót. De jól meg kell gondolni, mire vagyunk képesek — hadartam össze mindent. — Inkább gyászoljon egy család, mint kettő.

Az úszómester tanácsait mind egy szálíg megjegyeztem. A szabadban végzett gyakorlatokat könnyen elsajátítottam. Már csak az úszás lett volna hátra. Ezt azonban a tutajozás előzte meg.

— Tutaj háton! — fújt a sípjába Kálmán bácsi.

Mély lélegzetet vettem, majd nagyot dobbantottam, hogy aztán széttárt karral-lábbal víznek vessem a hátamat. A szellő borzolta szomorúfüzekre bámultam néhány pillanatig, de hamarosan süllyedni kezdtem, lefúvódó labdaként.

— Bátran lélegezzünk jó nagyokat! — buzdított bennünket Kálmán bácsi, amint ismét talpon álltunk a derékig érő vízben.

— Tutaj hason! — hangzott az újabb vezényszó.

A rövid sípszóra buzgón beszívtam a levegőt, és dobbantottam. De nem volt bátorságom a folytatáshoz. A többiek arccal a vízbe hasáltak. Napbarnított hátaik és fehér lábikráik lebegtek előttem a felszínen kis ideig.

— Hordó kövekezik! — füttyentett ismét úszómesterünk.

— Nincs ennél egyszerűbb! — szorítottam magamhoz két karommal állig húzott térdemet. Ám arcomat, fejemet ezúttal se mertem a vízbe mártani. Társaimat pajkos hullámok ringatták s borították fel. Kacagó, prüszkölő, újra meg újra hordóvá gömbölyödő gyermekek zsibongtak körülöttem.

Csak én tétováztam gyámoltalanul. Kálmán bácsi semmit se szólt. Talán észre se vett. Másnap se kaptam bátorságra. Ám a harmadik napon így kezdtem okoskodni: „Ha a tüdőmbe szívott levegő fenntart, semmi bajom nem történhetik. Akkor meg mire várok? Lesz, ami lesz!” — vettem erőt magamon, s amikor ismét felhangzott a sípszó, elsőnek temettem arcomat a vízbe.

Orromon át lassú gyöngyözéssel szálltak föl a búborek a víz alól. Mint könnyű falevél, lebegtem súlytalanul. Nyitott szemem a fűzöld hullámok között bujkáló napsugarakban gyönyörködött. Egyre-másra ismételtam a gyakorlatokat. Tutajjává változtam, majd hordóvá, s hagytam, hadd dobáljanak az úszómedence falát csapkodó hangos hullámok engem is. Alig fértem aznap a bőrömben.

Kálmán bácsi a nagy medencéhez vitt nemsokára, ahol a felnőtteket is ellepte a víz. Derakamra erősített zsineggel tettem meg én is az első pár métert, közel a korláthoz, mellúzásban. „Nem a zsineg tart a felszínen — biztattam magamat —, hanem levegővel teleszívott tüdőm!” Lassan alábbhagyott kapkodó sietségem. Ritmikusan lélegeztem, szájon be, orron ki, és gépiesen végeztem a begyakorolt mozdulatokat. De hiszen úszok! Jaj, tudok már úszni!

Csudanagy bátorságomért sose dicsért meg Kálmán bácsi, mint ahogy rút gyávaságomért se marasztalt el.

— Nem nekem úsztok, gyermekeim — szokta mondogtani. — Ám nem árt, ha ti is vizítetek annyira, mint a levelibéka.

A Hója-erdő

Hull, szakad a hó. Olyan sűrűn, hogy már feketének látszik az ég.

Domborul a kopasz hegyhát. Ellenséges hadak vágta itt egykor utat az erdő-től a szőke folyóig.

Most három kicsi pont igyekszik előre a Törökvágáson a nagy pelyhek sűrűjében, és kacagó tüdővel ér ki a lombja vesztett erdőbe. Apu, Anyu és én volnánk a három fekete pont a fehér decemberben, ha valaki a csárogó csókák magasából

csodálkozna ránk. De még van egy picike pontocska, a vastalpú szánkó. Úgy kanyarog utánunk, akár egy kedves kiskutya.

Szám, szemöldököm, arcom, kesztyűm és kabátom csupa hó. És háromszor is hurrá! — elindul velünk a türelmetlen szánkó a hegygerincről. Lendül, akadozik, majd sebesen siklik lefelé, szinte már repül, s nagy huppanással földet ér.

Süket csend honol a szakadék mélyén, s a hó hull, egyre hull. Nem fáj semmim. De a fehér erdő elnémul ijedtében. Apu nem mer hátranézni. Anyu sokáig nem szólal meg. Csak én ordítálok. „Semmi bajom! Semmi bajom!” — kiáltom világgá.

Nagy nehezen kászálódik ki a három fekete pont a hóval telt mély gödörből. Zavarukban halkan nevetgélnek, tréfálkoznak a szüleim. Restellik, hogy gyerekekké varázsolta őket a mesebeli hóesés, felelőtlen gyerekekké.

A merész kis szánkó, amely pontot tett a bolondos délutánra, vidáman kanyargott utánunk.

Molnos Dalma grafikája

Mészely József

Titokmondó virágok (I)

Hóvirág

Tavaszi és téli mezsgyéjén
Pártaszirma csöng szendén.
Olyan, mint egy varázsszó,
Éleszt ezüst dallamot.

Zöngicséli: véget ér,
Elpucol a hó, a dér.
Szétreped a jégpáncél
S elszelel már a rút tél.

Szellőrózsa

Szellőrózsa,
Virág-manó,
Hóvirággal
A hangadó.

Tisztáson
És csillag alatt
Ezüst fényvel
Hinni biztat.

Hinni fényben,
Kikeletben,
A zord telet
Elűzőben.

Ibolya

Ha szirmaid kibontod,
Meggimogat illatod,
Círógatva szólongat,
Rád figyelni biztatgat.

Megcsodálni csöppséged,
Szerény-lila szépséged:
A mézillat lehelőt,
S a tavaszba kísérot.

Ibolya-tó

Nap ragyog,
Sugaras,
Simogató.

Illat leng,
Páráll az
Ibolya-tó.

Ring a rét,
Csilló kék,
Hívogató.

Tulipán

A kásás hó,
Lásd, igazán
El sem olvadt
Még jóformán.

És már izzik
A tulipán,
Büszke fején
Egy nagy turbán.

Fején azért
Virul turbán,
Virágok közt
Ő a szultán.

Tőzike

Tőzike, tőzike,
Ott élsz, hol az őzike,
De te vagy picinyke,
Tejfehér pipiske,
Bókoló csöpp csipke,
S tejfehér szerényke,
Hangtalan csengőcske.

Aranyeső

Aranyeső,
Arany vessző,
Földre pottyant
Csillagfelhő.

Csillagfelhő,
Szikraeső,
Tündérkézben
Varázsvessző.

Kankalin

Melegen süt a tavaszi
Kacsintó nap odakinn,
A berekben és a réten
Sárgállik a kankalin.

Akár a nap, úgy sárgállik
Szirmainak bársonya,
Csengő csokra csilingeli:
Ébred a nyár mosolya.

Kökörcsin

Hej, kökörcsin,
Kökörcsin,
A te neved
Örök csíny.

Ha csínyjéhez
Értenék,

Kökörcsinné
Változnék.

Örök csínnyé,
Csak azzá,
Szabad szirmú
Virággá.

Nefelejcs

Azt mondják, hogy nem felejt,
Akit szépséged megejt,
Kit lenyűgöz varázsod,
Cicomátlan bűbájad.

Csöpp égszínkék csillagok,
Sokszor rátok gondolok,
S ismétlem, hogy nem felejt,
Kit bájotok rabul ejt.

Pünkösdi rózsa

Pünkösdi rózsa,
Drága bojt,
Tündérek ingén
Szösze rojt.

Pünkösdi rózsa,
Égi fény,
Ragyog glóriák
Lágy ívén.

Búbos lonc

Búbos lonc,
Búbos lonc,
Kert-lándzsán
Zöld kolonc.

Zöld kolonc
Kaláris,
Nem tarkít
Április.

Ám tarkít
A május,
Mert ő a
Nagy mágus.

Orgona

Május jöttén
Az orgona,
Varázslatos
Hab-lavina.

Fürtje habzik
Illat-lakot,
Sok ezernyi
Virághabot.

Ezüstös hölgymál

Napot dajkál,
Mórikál,
Sugarakkal
Muzsikál.

A nyár jöttén
Megtréfál,
Szinte cibál,
Kiabál.

Ezüst fénnel
Megdobál,
Árokspartra
Ráncigál.

Jázmin

Május játszik,
Nyit a jázmin,
Mint a holdfény,
Halovány-szín.

Lepkerajt nyit,
Május játszik,

Jázminbokron
Pillangózik.

Lepkerajt nyit,
Illatosat,
Szétözönlő
Balzsamosat.

Jázmin illat
Áradása,
Álomtündér
Könnyű tánca.

Pityangréten

A pityangrét
Pityangsziget,
Pityangoknak
Pityangliget.

Pityangréten
Pityangröptér,
Onnan száll fel
Pityang-tündér.

Pityangréten
Pityang-csibék,
Csupa izgó
Puha-pihék.

Árvácskák

Szivárványból
Szabott szirmok,
Titokzatos
Kis koboldok.

Bársony bőű
Virágocskák,
Töprenghetsz, hogy
Miért árvák?

Talán azért,
Mert látomány

Volt az anyjuk,
Nem szivárvány.

Csillagfürt

Akár a nyíl,
A csillagfürt,
Célozgatja
A sötét űrt.

És csillagot
Annyit fakaszt,
Ahány nyilat
Célba szalaszt.

Gyöngyvirágok

Gyöngyvirágok,
Csöpp harangok,
Sallangtalan
Vőfélybotok.

Illatárral
Azt hírelik,
Fényteli nyár
Most érkezik.

Ápolka

Bíborló
Ápolka,
Tündérkéz
Rózsállja.

Bíborló
Ápolka,
Tündérkéz
Ápolja.

Tündérkéz
Ringatja
Bársonyos
Álomba.

Liliom

Liliom, hej liliom,
Mézédes, lágy fuvalom,
Nevednek a hangzása
Tündérek kacsintása.

Kacéron kínálsz kelyhet
Harmatnak, karcsú-hűset,
Amely szép csillagívű,
S igézőn is egyszerű.

Margaréta

Margaréta álmodozol,
Koszorúba kívánczol,
Virágfüzér koszorúba,
Szép leányok szöghajára.

Margaréta álmodozol,
Bizonyásra áhítasz,
Szirmod — kérdő tündérkézre
S szeret — nem szeret mesékre.

Labdarózsa

Labdarózsa,
Sziromgolyó,
Ezüst ágra
Felguruló.

Sziromgolyó,
Tündérlabda,
Te röpítesz
Júniusba.

Százsorszép

A szépséged
Rejtekén
Álmélkodót
Sejtek én.

Álmélkodót,
Rajongót,
Szépet százszor
Csodálót.

Szívvirág

Sok parányi szívecskének
Gyöngyfüzére vagy.
Büszkén hordhat a nyakán
Pici lány és nagy.

Ékességes szívvirág,
Gyöngéd szívfüzér,
Veled pompás, fenséges
Minden nyártündér.

Borzaskata

Borzaskata, kandilla,
Szél uszálya, hangvilla,
Ha megérint, zengheted
Kéken ringó éneked.

Borzaskata, kandilla,
Ne hagyd abba, ihajla,
A kék-ringó éneket,
Mit hallgatni élvezet.

Rózsa

Elárulja illatod,
Előkelő virágod.
Ékessége kertünknek,
Elbájolsz, mint halk ének.

Virágok közt királynő,
E rang hozzád oly illő,
Mert a csipkés szépséged
Tüskéiddel védeted.

Havasi gyopár

Nyáron által
Emlékeztet,
Ne feledjük
El a telet.

Hogy a bérc se
Legyen kopár,
Ott pelyhedzik
A szép gyopár.

Ott pelyhedzik
A havason,
Cirókázó
Bársonyosan.

Mészely Ilka illusztrációja

Ráduly János

Székely állatmesék

(I.)

A házi és a mezei egér

Egyszer az egyik fiatal házi egér megtudta a szüleitől, hogy a mezőn is vannak egerek. Kíváncsi lett, hogy nézzen körül a mezőn. Mindjárt útnak ereszkedett, s a falu mellett való réten találkozott is a mezei egérrel. Kezet fogtak egyik a másikkal, s elkezdtek beszélgetni. Azt mondta a házi egér:

— Hallod-e, pajtás, hagyd itt ezt a nagy rétet, költözz be hozzánk a faluba, ott mindenféle jó megvan: házban lakunk, csűrben, gabonásban élőködünk, ha akarjuk, még a vetett ágyon is megsétáljuk magunkat. Az ételekhez is hozzányúlunk, még a kész kolbászhoz is a kamarában.

Azt felelte a mezei egér:

— Sok dicsekvés van a szavaidban, te házi egér, úgy, hogy nem megyek be a faluba. Ott titeket bármikor megfoghat a kutya vagy a macska, megfoghat az egérfogó is. A ti életetek veszélyes. Mi itt a mezőn nyugton járhatunk: inkább éhezünk, szomjúhozunk, de nem tesszük ki magunkat az örökös bajoknak.

A mezei egér azóta is a tágas mezőn él.

A nyúl és az elefánt

Egyszer a nyúl s az elefánt összetalálkoztak. Azt mondták:

— Meg kell tudjuk, hogy kettőnk közül ki az erősebb.

— Én erősebb vagyok — mondta a nyúl. Az elefánt kacagott.

— Na, tegyünk próbát — mondta a nyúl —, kötök az ormányodra egy hosszú kötelet, itt a tó, ereszkedj a vízbe, s meglátod, erőmnél fogva kihúzlak a part-ra.

Pontosan úgy is lett, az elefánt szépen belegázolt a vízbe, a nyúl pedig elfutott, s az egyik gazdától elkérte az ökröt.

— Né, verseny van, ki kell húzzuk az elefántot a tóból — mondta az ökröknek. Avval a nyúl a kötélmásik végét rábogozta az ökrök szarvára, s kezdte megbiztatni:

— Húzzad, húzzad, ökrök koma, húzzad az elefántot! Hát az elefánt egy hopp-ra kikerült a tóból. Mérgező volt:

— Hol vagy nyúl — azt mondja —, tapossalak össze, mert nem lehetsz te a legerősebb állat.

De a nyúl elszaladt, az ökör pedig visszament a gazdájához. Itt a mese vége.

Voltunk be-benn eleget!

Áprilisban, Szentgyörgy napján a juhokat kihajtják a legelőre. Ezt a vén juhok nem szívesen várják, ugyi, a sok benn való hónapok után fáj a lábuk, inkább benn maradnának a pajtában. Ilyenkor azt mondják:

— Be-benn maradunk! Be-benn maradunk!

De a fiatal juhok s a bárányok alig várják, hogy kiszállhassanak a mezőre. Így rigmusolnak:

— Voltunk be-benn eleget! Voltunk be-benn eleget!

Belli, belli, itt vagyok!

Tudott dolog, hogy a legtöbb bárány februárban születik. A juhok nagy tiszteletben tartják őket. Aztán áprilisban sor kerül a kihajtásukra, kikerülnek a mezőre. A bárányok anyja nagyon vigyáz a gyermekeire. Ha a seregben elvegyülnek, rögtön bőgni kezdenek. Így hívják vissza magukhoz: — Belli, belli, itt vagyok! Belli, belli, itt vagyok!

A juhok hangja

Tavasszal, mikor a juhok kiszállnak a legelőre, hát szép, zsenge a fű. Ilyenkor a juhok sok tejet adnak. Dicsekedve mondják a pásztornak:

— Van téj, ne törődj! Van téj, ne törődj!

Aztán augusztus közepe után a fű kezd elöregedni. A juhok nap mint nap kevesebb tejet adnak. Így panaszkodnak:

— Nin-csen téj! Nin-csen téj! Nin-csen téj!

A dicsekvő medve

Egyszer összetalálkozott a medve a farkassal. Kérdezte a medve:

— Te félsz-e az embertől?

— Én igen — mondta a farkas.

— Mit — azt mondja —, én nem félek senkitől, nincs olyan bátor ember, akitől megrettennék. Aki előmbe kerül, azt elütöm, összetöröm, megeszem — dicsekedett a medve.

— Jó-jó, hadd lám, menjünk ki az országútra, ott sokféle ember jár, ott aztán próbáld ki a bátorságodat — tanácsolta a farkas.

Mindjárt kimentek az országútra, leültek ügyesen az út martjára, s várahoztak. Jött egy fiatal gyermek.

— Na, ez-e az ember? — kérdezte a medve.

— Nem — azt mondja a farkas —, ez csak lesz ember.

Akkor jött egy nagyon-nagyon ősz hajú öreg, tityegett-totyogott az úton, alig tudott lépni.

— Na, hát ez-e az ember?

— Nem — azt mondja a farkas —, ez csak volt ember. Várjunk még.

Aztán jött lóháton egy huszár, erősen jól mutatott. A farkas odasúgta a medvének:

— Né, aki jön, hát ez az ember.

A medve a huszár elébe állt, felágaskodott két lábra. Hát leugrott a lóról a huszár, vette a kardját, kezdett ütni, vágni vele, jól megapritotta a medvét.

— Elég volt, elég! — kiáltotta a medve, avval futásnak eredt, meg sem állt a sűrű erdőig. Ott azt mondta a farkasnak:

— Tudod, farkas komám, előbb nem is féltem, de mikor az ember az arcomat kezdte perzselni a tüzes nyelvével, biza megijedtem. Most elismerem, hogy az ember a legbátrabb.

Kétféle a vélemény

Egyszer volt egy embernek egy szamara, felült a hátára, mert ő szegény volt, nem tudott tartani dufla lovakat, hogy kocsin járjon vagy lóháton. Fogta magát, s felült a szamar hátára. A városon vonult keresztül. Mindenki leszólta:

— Szégyellje magát, hogy azt a kicsi szamarat nyomja agyon nagy ember létere, hát maga kéne vigye a szamarat a hátán, ne a szamar cipeljen egy ilyen nagy embert.

Na, gondolta magában a szegény ember:

— Igaz, nagyobb ember vagyok én, mint a szamar, nagyobb szamar vagyok én.

Leszállott, s felvette a szamarat, vitte a nyaka körül. Hát emelt, mert ugyebár, nehéz volt mégis egy embernek vinni egy szamarat. Akkor avval szólta meg mindenki, hogy:

— Szégyentelen ember, hát csak ennyi esze van? Nagyobb szamar maga, mint amit viszen.

— Hát az a szamar kéne vigye magát a hátán, ne maga a szamarat.

Na, ez az, hogy nem lehet megindulni senkinek a beszédjén. Mindenki csinálja a dolgát úgy, ahogy ő jónak látja, nem lehet más tanácsán megindulni. Mert kétféle a vélemény.

A medvetáncoltató panasza

Gyermekkoromban medvetáncoltató család érkezett Kibédre, a Simonfi utcában telepedtek meg az egyik zsellérházban. Az volt a szándék, hogy reggel Makfalvára mennek a szeptemberi Kisasszony napi vásárba. Pénzért táncoltatni fogják a medvéket.

A három, láncon vezetett medvét bekötötték a disznópajtába. Bőgtek a medvék, erősen bőgtek, éhesek voltak, a gazdájuk nem adott enni nekik. Azt mondta nagyapám az én apámnak:

— Menjetek ki a mezőre, ott vannak a juhaink. Egy sovány juhott hozzatok el, nyúzzátok meg, s hajtsátok be a medvék közé.

Apámék meg is nyúzták a juhott, s odaadták a medvéknek. Azok a hústól erőre kaptak, szétszaggatták a disznópajtát, s elfutottak. Csak a vásár után való napokban kerültek elő. Panaszkodott a medvetáncoltató:

— Nagy károm van — azt mondja —, mert jövedelem nélkül maradtam.

A szúnyog hangja

Rég-rég, mikor a folyók még nem voltak szabályozva, sokkal több szúnyog volt, mint most. Biza, esténként, a nyitott ablakon keresztül a házakba is be-merészkedtek, mégpedig seregestől. Kérdezték a gazdától:

— Hát itt hálpsz? Hát itt hálpsz? Hát itt hálpsz?

A gazda azt mondta:

— Hagyjátok el, szúnyogirtót veszek, kifüstöllek titeket.

De a szúnyogokat senki sem tudta leszoktatni a dűnnyögésről. Most is ha vajegy bejut a hálószobába, így siránkozik:

— Hát itt hálpsz? Hát itt hálpsz? Hát itt hálpsz?

Veszélyes a bivaly, ha megijed

A bivalyt sok faluban bihalnak nevezik. Fekete színű, lomha állat, de ha felmérgeződik, még az emberre is veszélyes.

Megtörtént, hogy apám elment az édesapjával a mezőre. Valami fát akartak kivágni. A bihalat kifogták a járomból, s eleresztették, hogy legeljen. Favágás közben mondta apám:

— Na, a láncot a szekéren felejtettük.

Ment rögtön nagyapám a láncért. A bihal megijedett a zörgéstől, s megtámadta apót. Volt a mezőn egy nagy cserefa, a cserefa körül futottak körbe. Apó kezdett kiabálni:

— Gyere fiam, mert a bihal megtámadott.
Apám odafutott a cserefához, s rákiáltott az állatra. A bihal megállt, így szabaddult meg Pióda nagyapám az üldözéstől.

A szúnyog és a kutya

A szúnyog rászállt a kutya eledelére.
— Mi van, szúnyog koma, megéheztél? — kérdezte a kutya.
A szúnyog lakomázni kezdett. A kutya nézte egy darabig, hogy mit művel a szúnyog, aztán ugatni kezdett:
— Legyen már elég az étkezésből!
Akkor a szúnyog megkérdezte:
— Hát mi van, kutya pajtás, sajnálsz az ételt?
— Nem sajnálok — felelt a kutya —, de mégis sok kicsi sokra megy. Maradjon étel nekem is. A szúnyog mindjárt tovarepült, behúzódott a szőlőlevelek közé. Napközben az árnyékos helyeket szereti.

A kecske és a hét ördög

A kecskepásztor meséli:
— Egyik legnehezebb munka a kecskék felvigyázása. Mert a kecske jövőmenő állat. Egyik percben mellettem van, a másikban az erdő szélén kószál. Felmászni nem tud a fára, de feláll két lábra, s nyúlánkozik a lapi után. Képes letörni az ágat. Aztán beveti magát a ciheresbe, a bokrok közé. Alig kapom meg, hogy merre léteznek. Feszt rejtőzködik valamerre.
Mikor rátalálok, akkor mekeg. Fenyegetőzve mondja:
— Vigyázz gazdám, mert bennem hét ördög lakik.
Ez a hét ördög készíti a kecskét örökös tekergésre.

A vakond megbüntetése

Egyszer a földműves gazda udvarát a vakond erősen összetúrta, a hompok valósággal sorjáltak egymás után. Vette az egyszeri gyermek a kapát, hogy fogja el a bűnöst. Még a szomszéd gyermekek is odagyültek.
Na, megmozdult a föld, s az egyszeri gyermek odasújtott a kapával. Az élő vakond kifordult a fényre. A gyermekek mindjárt kezdtek tanakodni, hogy mit csináljanak vele? Azt mondta a legokosabbik:
— Büntessük meg.
— Jó, büntessük meg, de hogyan?

— Azt javasolom — szólt az egyszeri gyermek —, hogy ha már a kezünkbe került, temessük el élve, ott hadd szenvedjen a föld alatt.

Mindjárt lyukat ástak, s az élő vakondot ügyesen leföldelték. Hát egyéb sem kellett a vakondnak: vígan turkálta tovább a földet, még a hagymaágásokat is megbántotta. Biza kacagta magában, hogy ő milyen büntetést kapott.

Az öreg Likra és a szarvasok

A régi időben vadász volt a vén Likra, azt mondta:

— Most szarvasbögés van, megfogom a szarvast, szarvashúst eszünk.

Megérkezett Nagyaszó dűlőbe, tudta, hogy szarvasbögéskor hol van inkább a szarvasok járata. Pontosan meglátta, hogy két szarvasbika küszködött egymással. A két szarvuk össze volt akadva.

— Na, ti most az enyémekek lesztek — mondta a vén Likra.

Mindjárt odaközeledett a bikákhoz, de azoknak a szarvuk kiakaszzkodott, s elfutottak. Bevetették magukat az erdőbe. Onnan visszaszóltak, mondták Likrának:

— Hi, hi, hi, megint üres kézzel mész haza!

A macska megmentette a gazdáját

Tudni való, hogy a házimacska nagyon hűséges állat, épp olyan hűséges, mint a házőrző kutya. Szereti a gazdáját, ragaszkodik hozzá. A család minden tagját megbecsüli. Még az is megtörtént, hogy életet mentett, mégpedig emberi életet.

Beszélték, hogy volt egy gazdag nemes ember, akit az irigyesei ki akartak rabolni, meg is akarták ölni. Kötelet vetettek fel az ablakra, hogy azon másszanak be a házba. El is kezdték a felmászást, de a házimacska észrevette, hogy valaki idegenek matatnak. Megérezte, hogy rossz szándékú emberek. Odament a kötélel, s a kötelet elrágta. A bűnösök lepottyantak a földre, ezzel a macska megmentette a gazdáját.

A macska és a farkas

Egyszer a szegény ember macskája elment otthonról, mind ment eléfelé, hát egyszer kiért az erdőre. Ott összetalálkozott a farkassal. Kérdezte a farkas:

— Te miféle állat vagy, hogy így felborzolod magad?

— Én a szegény ember házimacskája vagyok, s jöttem világszerte nézni.

— Ej — mondja a farkas —, most szegődj a szolgálatomba, mert az én birodalmamban minden állat engem szolgál.

— Én csak a gazdámat fogom szolgálni — válaszolt a macska.

Na, erre a beszédre megharagudott a farkas, s a macskát meg akarta fogni. De a macska felmászott a fára, fel a legmagasabb ágra. Onnan vicsorította vissza a fogát a farkas felé.

— Mi van — azt mondja a farkas —, hát a földön nem vagy legény, csak a fatetetjén?

A farkas még várt egy darabig, de látta, a macska már nem is törődik vele. Mindjárt eloldalgott be a nagy ciheres sűrűségbe.

Csigabiga, dugd ki szarvad!

Gyermekkoromban, mikor már iskolába jártunk, a tanítóval többször elmentünk kirándulni. Jó napok voltak azok, játszadoztunk, még csigáztunk is. Mikor a csigát a kezünkbe vettük, kértük, hogy dugja ki a szarvát. Verset mondtunk neki:

Csigabiga, dugd ki szarvad,
Né, hol jönnek a tatárok,
Mély kútba vetnek,
Onnan ki se vesznek,
Malomkövel letakarnak,
Hat ökörrel felvontatnak,
Bújj ki, csiga, bújj ki!

Hát tetszett a csigának a vers, s mindjárt kidugta a szarvát. Mi táncoltunk örömmünkben, láttuk, hogy milyen okos állat a csiga.

A bárány és a farkas találkozása

Egyszer az történt, hogy a farkas elment a patakra inni. Ott talált egy kicsi-kicsi bárányt, a víz fölé volt hajolva. Mondta a farkas:

— Te bárány, mért zavarod a vizemet?

Megijedett a bárány, be-e-e, erősen megijedett. Azt válaszolta:

— Én nem zavarom a vizedet, kicsi vagyok, pár napja születtem, s megszomjaztam. A farkas tovább erősködött:

— De zavarod a vizemet!

— Nem zavarom — szólt megint a bárány.

A farkas dühös lett, megvicsorította a fogait. Azt mondta:

— Ha te most nem zavarod a vizemet, akkor zavarta az apád, a nagyapád s az egész nemzetséged. Ezért most téged megeszlek.

Avval az erős farkas leteperte a bárányt, s megette.

Kiss Lehel

Hónapok tánca

A hónap-tánc érdekes:
a január fény-deres,
a február még havas,
a március madaras,
az április bolondság,
s folytathatnám így tovább;
a hónapok táncát látva
csodálkozok csodát várva,
míg a tollam szorgalommal
táncot jár a hónapokkal,
mik lejtenek még egy békést,
és egyik sem téveszt lépést.

Madárijesztő

Nem szégyelli,
hogy ő szegény,
rongyos, néma,
vén agglegény.

Soha semmire
nincs gondja,
kabátját szél
kigombolja.

Méla füttyét
szél röpíti.
Hogyha fázik,
nap hevíti,

s bajsza alatt
mosolyogva
kacsintgat a
madarakra.

Szitakötő

Királykisasszony száll a nádra,
Pihegve csapkod csöpp kis szárnya.
Körül a békák szíve virágzik,
Nevetve dobban, zendül a nádig.

Tó vize titkon gyűrűt formáz,
Messze, a mélyben reszket a gyöngyház.
Nyugszik a nádon ékes ékszer.
Ámulni lényén lehet elégszer?

Királykisasszony fejlehajtva
Szunnyad — alatta leng a barka.
Nagy szemeit, hogy szebb legyen álma,
Nap heve rejti önsugarába.

Csónak ring

a tó vizén

Csónak ring a tó vizén,
Nem ülök rá, nem biz' én!
Jaj, ha netán fölbillenne,
Nádas között megrekedne,

Vagy ha béka szökne rája,
S térdig nyílna szeme, szája...
Belegondolni is rossz!
Szegény révész, csónakos!

Ha fölbillen az a csónak,
S hálója a vízipóknak
Evezőit körbefonja,

Sírni kezd a füzek lombja,
Kiálts bátran, mert meghallom
Sétálgatva kint a parton.

Ez a legény be derék!

— Ez a legény be derék!
Hajdúnak beválna!
Adja hozzám, hallja-e,
hajdúiskolába!
— Hallom, hogyan hallanám!
De hajdúnak hogy adnám?!

— Ez a legény be derék!
Jó lenne kurucnak!
Hallja, apja?! Mit szól kend?
Jó lenne kurucnak!
— Hallom, hogyan hallanám!
De kurucnak hogy adnám?!

— Ez a legény be derék!
Lóra termett fajta!
Adja mellém huszárnak,
Hallja-e kend, apja?!
— Hallom, hogyan hallanám!
De huszárnak hogy adnám?!

— Ez a legény be derék
leventévé lenne!
Hallja, apja?! Mit szól kend?
Jó levente lenne!
— Hallom, hogyan hallanám!
Leventének hogy adnám?

Megmondtam már előre:
Janicsár lesz belőle!

Hull a zápor

Hull a zápor a nyakamba,
Hadd hulljon!
Kicsi szívem nagy bánata
Hadd múljon!

Messze hagytam én a házunk,
Oly messze!
Bandukoltam napnyugatra,
Keletre.

Zeng az ég, és zúg fölöttem,
Hadd zengjen!
Kicsi szívem bánatát hadd
Feledjem!

Messzi otthon, drágább vagy már
Mindennél!
Jaj, fölöttem szakadatlan
Száll a szél!

Kell nékem, hogy arcul vágjon,
Bizony kell!
Zengő égbolt, hulló zápor
Hazaver.

Szajkófaggató

— Szajkó, szajkó, kék bekecs,
A meggyfánkon mit keressz?
Talán szebbnek, jobbnak látod
Onnét fentrül a világot?
Vagy tán kutyánk csaholása
Úzött föl a felső ágra?
A meggyfánkon mit keressz,
Szajkó, szajkó kék bekecs?

— Ha majd a nap leszentül,
Nem rettenek szemedtül,
Ágyad szélénél megállok,
Álmaidba belészállok,
S átadom a titok nyitját,
Biztatlak is: „Nyisd ki! Nyisd hát!”
Nem rettenek szemedtül,
Ha majd a nap leszentül.

Ballada

Tó, tó,
Tiszta tó.
Üde vize
Árad.
Hegyi szél,
Ragyogó,
Lengeti
A fákat.

Víz, víz,
Tiszta víz,
Mit rejthet a
Mélye?
Álmodik
Lenn a nyáj,
S a pásztor-
legényke.

Könny, könny,
Tiszta könny,
Beborít a
Bánat,
Ha a tó
Ringató
Mélye
Furulyáztat.

Vár az erdő

Vár az erdő
Tárt karokkal,
Csöndet is oszt
Száz marokkal,
Mesét suttog,
Hogyha kérem,
És elaltat
Falevélen.

Vár az erdő
Madárszóval,
Megcirógat
Akáclombbal,
Elúz tőlem
Minden gondot,
S ad helyébe
Szedercsókot.

Vár az erdő
Minden fája,
Hív a törzse,
Koronája,
De én egyre
Távolodok,
Mint letört ág,
Elszáradok.

Álmok

— Ma már nem akarok indiánt játszani!
(mondta a kisfiú, és elaludt)

— Ma már nem akarok musztágnak látszani!
(mondta a hintaló, és elaludt)

— Ma már nem akarok sátor lenni többet!
(mondta a nagy ház, és elaludt, elaludt...)

— Ma többet nem lehet kisfiút játszani!
(mondta az indián, és fölébredt)

— Ma többet nem lehet falónak látszani!
(mondta a musztáng, és fölébredt)

— Ma nem lehet nagy-nagy kőház lenni többet!
(mondta a sátor, és fölébredt, fölébredt...)

Mészely Adél

Hóember szépségverseny

A sorház ablakaiban vidám gyerekfejek jelentek meg. Csodálták a nagy hóesést, rég nem láttak ilyent.

Eltelt a karácsony, a téli szünet, sőt már január is hó nélkül. Hiába lestek ki reggelenként hóért epekedve, mindig a szürke aszfalt unalmas látképe fogadta a testvéreket. Nagymamájuk vigasztalta őket egy régi szólással:

— Nem eszi meg a farkas a telet!

S bár nagy okos dolgokat, mondhatni bölcsességeket szokott mondani, most valahogy nem hittek neki. Hogyan is hihették volna el, hogy valóban tél lesz, amikor az összes hóvirág kinyílt a kertben január közepére. Így már érthető, hogy megbabonázva bámulták az egyre sűrűbben hulló csillogó pelyheket. Anya hangja szakította félbe ámuldozásukat:

— Nem szeretnétek kimenni, egyet hócsatázni?

— De igen, persze! — harsogták túl egymást a gyerekek és sapkájukat, sálukat elkapva már rohantak is ki.

A kis tér, ahol máskor focizni, görkorizni szoktak, lassan megtelt hófoltos, nevető gyerekekkel. A mókának nem is lett volna még vége, ha Péter nem jön egy még jobb ötlettel: Építsünk hóembert! Versenyezzünk, hogy kié lesz a legnagyobb!

— Legszebb! — és legyen egy fiú —, meg egy lánycsapat — javasolta Kata.

— Az nem lesz jó, mert 5 fiú van és csak 4 lány, nem egyformák az erőviszonyok — állapította meg bölcsen Bálint. — De tudjátok mit? Legyen 3 csapat: egy lány, egy fiú, meg egy vegyes csapat, az mi lennénk, a testvérek. Ha nincs ellenvetése senkinek, akkor válasszunk egy-egy csapatnevet és kezdődhet a munka, majd a végén eldöntjük, hogy melyik a legtetszetősebb hóember.

— Mi leszünk a „Hókotrók” — találták ki elsőnek a fiúk csapatuk nevét.

— Mi „Hótündérek” leszünk! — kuncogtak a lányok.

— A mi nevünk „Hóbucks” lesz — kacintott Bálint szeretettel öccsére és húgára.

Igazi csapatmunka következett. A hóemberek kezdtek a gyerekekhez hasonlítani, ami fordítva is igaz volt, mert lassan hófehérek lettek a gyerekek is a rájuk tapadt hótól. Azért lehetett csak megkülönböztetni alkotásaiktól, mert ők mozogtak.

A fiúk hóembere csakugyan a legmagasabb lett. Miska a saját sapkáját hozta ki, amit már tavaly kinőtt. Zoli egy jó nagy vesszőseprűt nyomott emberük kezébe. A Hótündérek egy édes hókislányt alkottak. Fanni egy rózsaszín copfos sapkába öltöztette, színes gumicukorból tettek gombokat. Kata egy szívárványos tollseprűt talált, amit anyukája már leselejtezett, de a hólánynak azért jól állt. A

testvérek, azaz a Hóbuca csapat egy igazi hőembert épített. Borikának anyja oda adta a piros pöttyös lábast, ami még a dédié volt. Bence igaz egy kicsit összekente magát, amíg a széngombokat, szemeket elhelyezte, de sebj! Bálint azért megdicsérte öccsét és cirokseprűvel tette még vonzóbbá a kemény hólegényt.

Mindenik hőember jól sikerült, pedig csak a nagy répaorruk tette hasonlatossá őket.

— De melyik a legszebb? — tanakodtak a gyerekek. Milyen verseny az, amelyik nem díjazással végződik?

Akkor jutott eszükbe, hogy legjobb lenne egy független zsűri. Erre a komoly feladatra kérték fel az eddig is ott fontoskodó Bolha kutyát, Bojtit, a cicát és Cinkét. Bolha még egyet-kettőt hempergőzött az egyre vastagodó hódunnában, majd fontoskodva kiválasztotta kedvenc hőemberét, akinek pont olyan pöttyös kobakfedője volt, mint az ő etető edénye. Bojti következett. Legszívesebben besomfordált volna a jó meleg kandalló oltalmába, de nem szúrhatott ki a gyerekekkel, akik olyan sokszor játszottak vele, amikor unatkozott. Gyorsan döntött ő is szaglására hagyatkozva, mert már éhes is kezdett lenni. A széngombokon még érezte a grillezett hús illatát. Így nem volt kérdéses, hogy kit válasszon. Kényeskedve dörgölődött a testvérek hőemberéhez. Cinke döntése is egyértelmű volt. Bár a madáretető tele volt finom falatokkal, ő a cirokseprűre szállt és vidáman falatozni kezdett az apró magvából.

A gyerekek éppen megtapsolták a Hóbuca csapatot. Nem is vették észre Mariska nénit, csak amikor megszólalt: Itt a jó meleg tea és sütemény a győztes csapatnak! A legédesebb és a legnagyobb hőember készítői se aggódjanak, mert jut nekük is a finomságokból! — kínálta körbe a gőzölgő teát Mariska néni. A gyerekek hálásan köszönték meg a szomszéd néni gondoskodását és megígérték, hogy segítenek neki a bevásárlásban, nehogy elcsússzon a havas, jeges úton.

Itatja az egereket

A kosár megtelt félbehajtott lapokkal, melyekre egy-egy szólást kellett írunk. A tanító néni jól összekeverte a bedobott papírokat, majd sorra húztunk egyet. Jobban izgultunk, mint a Mikulás-est előtti névhúzáskor, amikor eldőlt, hogy ki kit kell megajándékozzon. Akkor nem sikerült a titkot megtartani, mert a lányok mindig mindent kifecsegnek. Végül az egész osztály tudta, hogy kitől fog ajándékot kapni. Igaz, hogy az osztály fele fiú... de maradjunk annyiban, hogy mi jó nyomozók vagyunk, még a gondolatokban is tudunk olvasni. Úgy látszik, hogy most már felnőtünk a feladathoz, mert senki nem árulta el, hogy milyen szólást húzott. Úgyis kiderül a következő nyelvtanórán, amikor majd fel kell olvasnunk a történetet, melybe a szólást rejtettük. Kíváncsian pillantottam a hófehér lapra. Szépen formált betűkkel, helyesen írta rá valaki: Itatja az egereket. (Gondolom, hogy Fanni írhatta, mert ő sír, rinyál, nyafog mindig, ha nem sikerül neki valami

tökéletesen, de nem nagyon szokott ilyesmi előfordulni...) Bosszankodó arcot próbáltam vágni, de csak a megtévesztés végett és gondosan betettem a lapot a nyelvtan füzetembe. Micsoda történetet kerekítetek én ebből! — és gondolatban összedörzsöltem tenyereimet.

Kinőttem a Miki egeres mesékből, rajzfilmekből. Úgy gondoltam, hogy számomra csak kétféle egér létezik, vagyis a jó: ő a számítógémem tartozéka és a rossz: a kártékony mezei egér, ami megrágja a kedvenc edzőcipőmet. Hát nem! Ugyanis létezik egy harmadik fajta is, ami tulajdonképpen nem is létezik. Elmesélem, hogy ti is megértsetek.

Nővérem indult elsőnek az iskolába. Alig lépett ki az ajtón, eget rázó sikolyára még a környékbeli kutyák is elhallgattak. Mindannyian megdermedtünk. Anyu azt gondolta, hogy elcsúszott a lépcsőkön és lehet, hogy már egy csontja sem ép szegénynek. Rohant is ki, miközben óbégatta: Hívd a mentőket! Én nem hívtam a mentőt, mert meg voltam győződve, hogy nővérem egy véres hullába ütközött és akkor ugyebár a rendőrséget kellene először hívni, addig úgysem tehetünk egyebet. Anyut is megelőzve rohantam ki, nehogy valamelyikük is megérintse a hullát pusztá kézzel, mert akkor nehéz lesz az ártatlanságot bizonyítani. Értetlenül bámultam nővéremre. Falfehéren állt és a korondi padlóváza felé mutogatott. Hullának nyoma sem volt, hát gondoltam biztos egy símaszkos rabló áll a sarokban. Éppen sikerült felvennem egy olyan támadó-védekező pózt, amikor megpillantottam a krimibe nem illő kis egeret. Falmászókat megszegényítő gyorsasággal szaladt a mázas vázán felfelé. Eredeti célja, gondolom, a vázában levő búzakaralász elérése lehetett, de mivel megzavartuk, gyorsan eltűnt a nagy bokályban. Nővérem a sokk után a túlélők örömeivel elindult az iskolába, azzal a reménnyel, hogy mire hazaér, eltüntetik a betolakodót. Mi is úgy képzeltük, csak a befogás módszerét kellett kigondoljuk.

Tegyünk le valamilyen rágcsálóirtó mérget! — ajánlottam anyunak, ha már a krimis sztori füstbe ment.

Az nem jó, mert megehetik a szomszéd macskák. Még belegondolni is rossz, hogy mit szólnának akkor a szomszédok.

Nem akartam vitába szállni anyuval, de szerintem ő is jól tudta, hogy a szomszéd macskák nálunk nem szoktak egeret enni, sem fogni. A szomszédok bizonyára nem tudják, hogy macskáik nálunk kolbászt és fácánt esznek. Nem mindig, mert azért nálunk sincs kolbászból a kerítés. De volt rá példa: a keresztanyuék autójából is elcsórtak egy szál kolbászt, amikor pakolászás közben egy percre felügyelet nélkül hagyták a csomagtartót. A fácánt is egy pillanatra hagyta anyu az erkélyasztalon, mire megérkezett a zöldségekkel, hogy élete első fácánlevesét elkészítse, a fácán a macskaszájában repült át a kerítésen. Közben apu is megérkezett, most már tőle vártuk az egér elleni haditervet.

— Tegyük ragacsot le, a munkatársam is azzal fogta ki — próbálkozott apu, de anyu megvétózta ezt a tervet is.

— Az nem lenne humánus. Szegény egér mennyit szenvedne, amíg kimúlik — érvelt anya.

Nem is tudtam, hogy ilyen nagy állatvédő lett hirtelen. Akkor legyen a jól bevált módszer: befőttes üveg, fél dióval — próbálkoztam újra. Ez ellen nem volt senkinek ellenvetése, így gyorsan felállítottam a csapdát, mert már nekem is indulnom kellett a suliba.

Egész nap az egér körül forogtak a gondolataim. Szigorú, de emberséges bírónak képzeltem magam, akinek döntenie kell az üvegfogdába került rab sorsáról. Csalódnom kellett, mert csak a befőttes üveg állt a régi helyén leborítva, dió és egér nélkül.

— Hol van az egér? — vontam kérdőre anyut, holott meg voltam győződve, hogy ő biztosan nem tüntethette el a betolakodót.

— Nem tudom — vonogatta meg vállát anyukám —, de a dió is eltűnt, tesztek majd másikat.

Németh János

Akvárium

Gyöngyurámi ragyogása
víz alatti csoda,
csíkos, foltos, morcos sügér
bújik ide-da.

Pózolások nagymestere
tarka guppik hada,
a neonhal is akkor szép,
ha van egy garmada.

Nagyra nőző cifra diszkosz
cammogó remete,
szép a szumi csíkozása:
ezüst és fekete.

Medencéjük tiszta legyen,
kristálycsepp óceán,
sima köve, kis kavicsa
ragyogó porcelán.

Nem szemetel, nem rikácsol,
csendes vízi otthon,
csendben ontja díszét, fényét,
szebb vele az otthon.

Szemed ha rajta felejtet,
elbűvölhet máris,
halát, zöld növényét, kövét,
ne csak nézd, de lásd is!